

Sprawozdanie z realizacji cyklu „Spotkania ze źródłem archiwalnym” w 2023 roku

Projekt „Spotkania ze źródłem archiwalnym” to cykliczne seminaria organizowane co dwa miesiące w siedzibie Archiwum Państwowego w Kielcach, z udziałem historyków, regionalistów i pasjonatów historii. Tematyka spotkań dotyczy wydarzeń ważnych dla regionu, rocznic, zagadnień z różnych zakresów badań i okresów historycznych. Sesje dzielą się na dwie części. W pierwszej referenci przedstawiają swoje badania, w drugiej zaś prezentowany jest zasób źródeł przechowywanych w Archiwum Państwowym w Kielcach, związany z tematem przewodnim spotkania. Podczas spotkań prezentowane są również wystawy. Organizatorami przedsięwzięcia są Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach i Archiwum Państwowe w Kielcach. Dr hab. Edyta Majcher-Ociesa sprawuje merytoryczny i organizacyjny nadzór nad projektem ze strony Uniwersytetu, natomiast z ramienia Archiwum Konrad Maj. W prace organizacyjne związane z przygotowaniem spotkań angażują się studenci i doktoranci UJK.

Pierwsze ze spotkań, zatytułowane *Uczestnicy Powstania Styczniowego w źródle archiwalnym*, odbyło się 25 stycznia 2023 r. i wystąpiło na nim ośmioro referentów. Na początku odbyła się promocja książki *Funkcjonariusze Policji Państwowej w II Rzeczypospolitej, podczas okupacji i w okresie powojennym – w świetle źródeł archiwalnych i wspomnień* pod redakcją dr hab. prof. UJK Edyty Majcher-Ociesy i dr Wiesławy Rutkowskiej¹. Pierwszym referentem był prof. dr hab. Wiesław Caban (IH UJK Kielce), który przedstawił sytuację powstańców styczniowych na Litwie, opierając się na życiorysie jednego z jego uczestników – *Uczestnicy powstania 1863 z Litwy na syberyjskim zesłaniu. Losy Michała Żaby*. Następne było wystąpienie dr hab. prof. UJK Jacka Legiecia (IH UJK Kielce) zatytułowane *40 lat po powstaniu. Zesłańcy postyczniowi na Syberii w świetle przekazu Siergieja Anisimowa. Losy duchowieństwa w okresie popowstaniowym* przedstawił ks. dr Andrzej Kwaśniewski (Ośrodek ABMK, Katolicki Uniwersy-

---

¹ *Funkcjonariusze Policji Państwowej w II Rzeczypospolitej, podczas okupacji i w okresie powojennym – w świetle źródeł archiwalnych i wspomnień*, red. E. Majcher-Ociesa, W. Rutkowska, Kielce 2022.

tet Lubelski) w referacie zatytułowanym Źródła do badań nad zaangażowaniem duchowieństwa diecezji krakowskiej w Powstanie Styczniowe. Referat pod tytułem *Uczestnicy Powstania Styczniowego z rodzin Broniewiczów i Zadarnowskich* wygłosili Jolanta i Marek Michniewscy (Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Oddział Świętokrzyski) i przedstawili prywatne losy dwóch rodzin powstańczych. Archiwum Państwowe w Kielcach reprezentowała Iwona Pogorzelska, przedstawiając referat *Pamięć o uczestnikach Powstania Styczniowego w dwudziestoleciu międzywojennym zachowana w archiwaliach z zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach (wybrane przykłady)*. Spotkaniu towarzyszyły trzy wystawy: *Wystawa pamiątek po powstańcach styczniowych z rodzin Broniewiczów i Zadarnowskich* – przygotowana przez Jolantę i Marka Michniewskich; *Polska powstanie, by żyć...* przygotowana przez Iwonę Pogorzelską z Archiwum Państwowego w Kielcach oraz *Wychowanie obywatelskie i proobronne II Rzeczypospolitej – historia i pamięć* – przygotowana przez Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej 4. Pułku Piechoty Legionów w Kielcach.

Drugie spotkanie odbyło się 29 marca 2023 r. Było ono zatytułowane *Święty Krzyż w źródle archiwalnym* i podzielone na dwie części, wystąpiło na nim ośmioro prelegentów. „Spotkanie ze źródłem archiwalnym” rozpoczęło się od promocji XI tomu „Świętokrzyskich Studiów Archiwalno-Historycznych”. Jako pierwszy wystąpił prof. dr hab. Krzysztof Bracha (IH UJK Kielce), który w swoim referacie *Relikwie Krzyża Świętego – palladium Królestwa Polskiego i pielgrzymka Władysława Jagiełły do opactwa łysogórskiego w czerwcu 1410 roku* omówił wydarzenia związane z osobą polskiego monarchy przed Wielką Wojną z Zakonem Krzyżackim. Jako drugi prof. dr hab. Adam Massalski (Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach) zaprezentował swój referat, zatytułowany *Źródła do dziejów Instytutu Księży Zdroźnych na Świętym Krzyżu*. Następnym referentem była dr Ewelina Kaczor (Centrum Studiów Mediewistycznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski) z wystąpieniem *Kolekcja egzemplów kaznodziejskich z piętnastowiecznego rękopisu Biblioteki Narodowej 3015 II*. Kolejny referat, pt. *Tajemnice figury Pielgrzyma Świętokrzyskiego*, wygłosił Piotr Sepioło (Lokalna Organizacja Turystyczna „Góry Świętokrzyskie”, Towarzystwo Przyjaciół Nowej Słupi). Ostatni przed przerwą został poruszony temat spoczynku Jeremiego Wiśniowieckiego na Świętym Krzyżu – przez dr. Cezarego Jastrzębskiego (Instytut Geografii i Nauk o Środowisku UJK Kielce). Po przerwie jako pierwsza głos zabrała dr hab. Anna Kurska (Instytut Literaturoznawstwa i Językoznawstwa UJK Kielce, prof. emeritus), poruszając w referacie *Między faktem a mitem. O „Dziewiętnastowiecznych relacjach z wędrowek na Święty Krzyż”* tematykę różnych form pielgrzymowania na Święty Krzyż. Kolejnym referentem był Jakub Pęczkowicz (student, IH UJK Kielce), który opisał historię okolic Świętego Krzyża oczami jednego ze świadków epoki, z referatem *Święty Krzyż i jego okolice w 1837 r. w świetle przekazu*

Tomasza Potockiego. Jako ostatni Łukasz Guldon (APK) zaprezentował wybrane materiały dotyczące Świętego Krzyża w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach. Spotkaniu towarzyszyły wystawy: *Święty Krzyż w źródłach archiwalnych* – przygotowana przez Łukasza Guldona, Paulinę Kaletę i Konrada Maja (APK); *Święty Krzyż w piśmiennictwie i w fotografii* – przygotowana przez Ewę Lewicką i Annę Knajder-Sowę (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Kielcach) oraz *Wystawa najnowszych publikacji o Świętym Krzyżu*.

Trzecie spotkanie, zatytułowane *Muzyka w źródle archiwalnym*, odbyło się 31 maja 2023 r. Pierwsze wystąpienie, *Kieleckie archiwa o muzyce w XIX i XX wieku*, należało do dr hab. prof. UJK Marty Meduckiej (UJK Kielce), która na podstawie źródeł archiwalnych przedstawiła rolę muzyki w życiu codziennym mieszkańców Kielecczyny. Prof. dr hab. Ewa Kula (Instytut Pedagogiki UJK Kielce) omówiła temat *Nauczyciele śpiewu w szkołach średnich Królestwa Polskiego*. Dr hab. prof. UJK Anna Jabłońska (IH UJK Kielce) nie mogła wystąpić, a przygotowany przez nią referat *Udział w życiu kulturalno-muzycznym Kielc gimnazjalisty Stefana Żeromskiego w świetle jego „Dzienników”* odczytała dr hab. prof. UJK Edyta Majcher-Ociesa. Współczesne badania na temat osoby Antoniego Kątskiego zaprezentowała dr Anna Parkita (Instytut Muzyki, UJK Kielce). Archiwum Państwowe w Kielcach reprezentowała Paulina Kaleta z referatem *Muzyka w świetle wybranych materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach*. Spotkaniu towarzyszyły dwie wystawy: *Tam, gdzie kończą się słowa, zaczyna się muzyka (Heinrich Heine)*. *Wybrane materiały archiwalne dotyczące muzyki w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach* – autorstwa Pauliny Kalety; *Naród, który przestaje śpiewać, przestaje istnieć (Oskar Kolberg)*. *Wystawa ze zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Kielcach* autorstwa Anny Knajder-Sowy i Ewy Lewickiej.

Czwarte spotkanie miało miejsce 5 lipca 2023 r. i przyjęło formę konferencji popularnonaukowej *Społeczność żydowska w źródle archiwalnym*. Moderatorem części pierwszej był dr hab. prof. UJK Jerzy Gapys (UH UJK Kielce). Jako pierwszy swoje wystąpienie *Wielokulturowość przestrzeni miejskiej Kielc – odkrywanie tożsamości* wygłosił dr Jan Główka (Wyższa Szkoła Umiejętności Zawodowych w Pińczowie). Następny referent, dr Łukasz Ospara (Ośrodek Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej w Kielcach), przygotował referat zatytułowany *Stosunek OWP wobec Żydów w województwie kieleckim w latach 1926–1933*. Dr Dominik Flisiak przedstawił *żydowskich mieszkańców Żerkowa*. Ostatnimi prelegentami w pierwszej części byli Andrzej Niespodziewany (Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Dolina Kacanki”) i dr Piotr Sławiński (APK), którzy wygłosili referat na temat *Społeczność żydowska na terenie parafii Wiązownica*.

Moderatorem drugiej części konferencji była dr Wiesława Rutkowska (APK) i jako pierwszą prelegentkę po przerwie zapowiedziała Ewę Wziątek

(X LO z Oddziałami Integracyjnymi im. St. Konarskiego w Radomiu) z referatem *Poszukiwanie śladów społeczności żydowskiej w Radomiu*. Michał Brzoza (UJK Kielce) przygotował podsumowanie *10 lat działalności Studenckiego Koła Naukowego „Judaica”*. Edyta Ślusarczyk (OEM „Świętokrzyski Sztetl” w Chmielniku) przedstawiła z kolei podsumowanie *10 lat konkursu „Nasi sąsiedzi – Żydzi”*. Ostatnie wystąpienie, zatytułowane *Inteligenca żydowska w świetle wybranych materiałów z zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach* – wraz z omówieniem towarzyszącej wystawy – zreferował Konrad Maj (APK).

W środę 27 września 2023 r. odbyło się piąte „Spotkanie ze źródłem archiwalnym”, pt. *Archiwa Rodzinne*. Pierwszym referentem była dr hab. Edyta Majcher-Ociesa (IH UJK Kielce), która na otwarciu spotkania wygłosiła wykład *Mikrohistoria – szanse i zagrożenia*. Zreferowała, czym jest mikrohistoria na poziomie rodzinnym, jakie możliwości daje jej badanie i jakie zagrożenia może ze sobą nieść. Łukasz Szczych (student IH UJK Kielce) przedstawił *Losy zesłańców syberyjskich w świetle wspomnień Kazimierza Szczycha*. Jakub Pęczkiewicz (student IH UJK Kielce) zreferował *Dzieje mojej rodziny w XIX i XX wieku*. Kolejne wystąpienie pod tytułem *Losy mojego pradziadka Józefa Strojwasa – żołnierza I wojny światowej w świetle archiwaliów i relacji rodzinnych* wygłosiła Klaudia Strojwasa (studentka IH UJK Kielce). Następnie referat dotyczący losów rodzinnych podczas II wojny światowej zaprezentowała Karolina Lisowska (studentka IH UJK Kielce) – *Pod obcym jarzmem. Losy braci Janystów na podstawie ich wspomnień z okresu II wojny światowej*. Prywatną historię swojego krewnego zatytułowaną *Kronika Pradziadka Sternika* opisał Dawid Wróblewski (student IH UJK Kielce). Ostatnim prelegentem była Anna Rogowska (APK) z wystąpieniem *Dary w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach*. Spotkaniu towarzyszyła wystawa *Z rodzinnego albumu... zbiory rodzinnych archiwistów w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach* – przygotowana przez Oddział V Popularyzacji zasobu archiwalnego Archiwum Państwowego w Kielcach.

Ostatnie „Spotkanie ze źródłem archiwalnym” w 2023 r., zatytułowane *Pomniki w źródle archiwalnym*, odbyło się 29 listopada. Otworzyła je dr hab. prof. UJK Urszula Oettingen (UJK Kielce) wystąpieniem *Pamięć o Józefie Piłsudskim w krajobrazie ziemi świętokrzyskiej*. Krzysztof Myśliński (Muzeum Historii Kielce) przygotował referat na temat *Pomniki pamięci, pamięć pomników. O koncepcjach materialnego upamiętnienia*. Następnie swoje wystąpienie, zatytułowane *Dworek Laszczyków – miejski pomnik architektury drewnianej*, zaprezentował Damian Kozłowski (Szkoła Doktorska UJK Kielce, Muzeum Wsi Kieleckiej). Jako ostatni wystąpił dr Piotr Sławiński (APK) z tematem *Dziękczynne pomniki religijne wystawione carowi Aleksandrowi II za uwłaszczenie chłopów. Zarys problematyki*.

Spotkaniu towarzyszyły dwie wystawy: *Pomniki – pamięć o ludziach i wydarzeniach*. Wystawa ze zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Kielcach

– autorstwa Anny Knajder-Sowy i Ewy Lewickiej oraz *Pomniki – ślady przeszłości w świetle archiwaliów z zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach* – przygotowana przez pracowników Oddziału V APK.

W ramach cyklu „Spotkań ze źródłem archiwalnym” w 2023 r. odbyło się 6 spotkań. Podczas konferencji i sesji o zróżnicowanej tematyce zostało przedstawionych 41 wystąpień, a także przygotowano 12 wystaw. Oprócz referentów z ośrodków organizujących spotkania: Archiwum Państwowego w Kielcach i Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach w wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele poszczególnych instytucji naukowych i kultury: Instytut Pamięci Narodowej, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Muzeum Historii Kielc, Muzeum Wsi Kieleckiej, Muzeum Martyrologii Wsi Polskiej w Michniowie Oddział Muzeum Wsi Kieleckiej, Muzeum Narodowe w Kielcach, Ośrodek ABMK, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Oddział Świętokrzyski, Centrum Studiów Mediewistycznych, Lokalna Organizacja Turystyczna „Góry Świętokrzyskie”, Wyższa Szkoła Umiejętności Zawodowych w Pińczowie, Ośrodek Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej w Kielcach, Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Dolina Kacanki”. Cykl „Spotkania ze źródłem archiwalnym” będzie kontynuowany w 2024 r.

JAN OZDOBA
ORCID - 0009-0001-7905-8074
student, Instytut Historii UJK